

DEVERBAALSED VERBISUFIKSID KARJALA KEELE DJORŽA MURRAKUS

Artiklis antakse ülevaade karjala Djorža murraku deverbaalseist verbisufikeist. Selle hääbumisel oleva väikese keelesaare verbituletust pole seni käsitletud. Küll aga on Tihvini murde verbiderivatsioonist kirjutanud diplomitöö Rai-li Leesalu. Karjala keeleala verbituletust käsitleb L. F. Markianova oma kandidaaditöös "Глагольное словообразование в карельском языке", mis ilmus eri teosena 1985. Uurimus on teostatud livviko murde baasil.

Ainestiku on alljärgneva kirjutise autor kogunud suvistel lühiekspeditsioonidel ajavahemikus 1964-1975 ja 1984-1985.

Tuletatud verbidele on võimalikult lisatud tüvisõnad. Kui tüvisõna murrakust pole registreeritud, on esitatud vasteid Vesjegonski murrakust. Need pärinevad enamasti 1978. a. manala maile läinud K. Manžinilt, vähemal määral autori isiklikest kirjapanekuid 1961-1963. Mõnevõrra on vasteid ka karjala keele kirjalikest allikaist.

Kõigepealt puudutatagu aga murrakule omaseid erijooni - lõpu- ja sisekadusid. Lõpukaole on allunud kõik vokaalid sõna lõpus. Nii on infinitiivi tunnuses vokaal kadunud, nagu näit. ommej 'ommelda' < *ommella, hüpel' 'joosta' < *hüpellä, rämis 'müriseda' < *rämissä, kacahtu 'pilku heita' < *katsahtua, tapl'icči 'end tööga tappa' < *tappelietsie jne. Sisekadu on toimunud järgsilbis, kui järgnev silp on kinnine, näit. vahten 'valetada' < *valehella, eist'l'icči 'liikuda' < *eisteliettsie, kumardl'icči 'kumarduda' < *kumardelietsie, tuleksendjen 'tulen pikkamisi' < *tuleksentelen, ammuksendermah 'korduvalt tulistama' < *ammuksentelemah jne.

Alljärgnevas esitatakse sufiksid tähestikulises järjekorras, nii primaarsed (lihtsufiksid) kui sekundaarsed (lihtsufiksid) üheskoos.

1. -ahta- : -ha-, -ähtä- : -hä- tuletab momentaanverbe. haerantu 'eksida' : haerhan 'eksin', haerahtaw 'eksib' (vrd. hairuo kompastua, luiskantua; erehtyä, hairahtaa KKSK 1968);

hawkahtu 'haugatada' : hawkahtaw 'haugatab' (vrd. hawku 'haukuda'); kacahtu 'pilku heita' : kachan (vrd. kačču 'vaadata'); kočahtu 'hüpata' : kočhan, kočahtaw (vrd. kočči 'hüpelda'); lekahtu 'liigatada' : lekhan (vrd. Ves lekuo 'kõikuda, lonkida'); püärahti 'äkki pöörata' : püärhan (vrd. püäri 'keerelda'); ravahtu 'karjatada' : rawhan (vrd. Ves ravišša 'kisendada'); rüvähti 'kõhatada' : rüwhän (vrd. rügi 'kõhida'). Sufiksi varasem kuju arvatakse olevat *-asta, *-ästä-. Vasteid leidub läänemeresoome ja lapi ning permi keeltes (Hakulinen 1979 : 258).

2. -anda- : -aldä-, -äl'd'ä- : -äl'l'ä- on väga produktiivne, tuletab momentaane; hiaraldu 'korraks hõõruda' : hiaraldan (vrd. hiaru 'hõõruda'); huwhaidu 'äkki lüüa' (vrd. Ves hühtuo 'uhta, loputada'); issaidu 'korraks istuda' (vrd. istuo 'istuda'); kassaidu 'kord kasta' (vrd. Ves kastja 'kasta'); keit'äl'd'i 'korraks keeta' : keit'äl'l'än (vrd. Ves keittia 'keeta'); kučaldu 'korraks kutsuda' (vrd. Ves kučču 'kutsuda'); kuřaldu 'kord suitsu tõmmata' (vrd. Ves kuřie 'suitsetada' < vn курить id.); küžald'i 'äkki küsida' (vrd. küžu 'küsida'); lükald'i 'äkki lükata' (vrd. Ves lükätä 'visata, paisata'); niitald'i 'niita' (vrd. Ves niittia 'niita'); püwhäl'd'i 'äiata' (vrd. Ves pühkie 'pühkida'); šivaidu 'korraks siduda' (vrd. šidu 'siduda' : šivon); t'änald'i 'järsku tõmmata' (vrd. Salmi tänie vetää, venyttää, Pohjanvalo 1947) < vn тянуть 'tirida, tõmmata, kiskuda'); valaldu 'järsku valada' (vrd. Ves valja 'valada'); vejald'i 'kaksata, tõmmata' (vrd. Ves vedia 'vedada'); viät'äl'd'i 'korraks aega viita' (vrd. Ves viät't'ia 'viivitada'); yönald'i 'korraks pikali heita' (vrd. Salmi venyö olla pitkänään, Pohjanvalo 1950), vuataldu 'pisut oodata' (vrd. Ves vuottia 'oodata'). Lisatagu siia veel pagzeldu 'äkki kõnelda' (vrd. paış 'rääkida' : pagzen) ja pežel'd'i 'korraks pesta' (vrd. Ves pešša 'pesta' : pežen). Kõik esitatud tuletised on kolmesilbilised. Leidub aga kaheasilbilisiigi: jualdu 'rüübata' (vrd. juvv 'juua' : juan), šüald'i 'suupistet võtta' (vrd. šüvv 'süua' : šüän). Kahest viimasest on tuletatud kolmesilbilised deminutiivid: juallaidu 'pisut rüübata' ja šüäl'l'äl'd'i 'pisut süua' : šüäl'l'äl'l'äm mejuť 'sööme veidi mett'. Ka mõnel muul verbil võib olla deminutiivne tähendusvarjund, nagu kuvaldu 'veidi kududa' (vrd. kudu 'kududa'), puržaidu 'veidi pesta' (vrd. puržuttu 'pesta'). - Tuletusliide -ld-, -ld- lähtub varasemast *-lt-st. Sufiksil -lt-

(< *-litt- on samatähenduslikke vasteid kaugemaiski sugulaskeeltes. Võimalikult on -l ja *-tt- algselt kuulunud eri momentaansufiksitesse, mis juba soome-ugri algkeeles on ühinenud (Hakulinen 1979 : 258).

3. -bu- : -vu- on ebaproduktiivne liitsufiks, tähenduselt refleksiivne: juabu 'vingust uimaseks jääda' : juavun (vrd. juuv 'juua' : juan). Arvatakse, et sufiks koosneb *-p- + -u-st, kusjuures p vahest pärineb oleviku partitsiibi tunnusest (Hakulinen 1979 : 46 ja 276). Murrakus p > b.

4. -cē- : -ce- on väga produktiivne, tuletiste tähendus üldiselt refleksiivne, harva passiivne või translatiivne. Liitub tugevaastmelisele tüvele, tavaliselt infinitiivile. alottući 'alustada' : alottučen (vrd. Ves alottija 'alasta'); eist'icci 'end liigutada' : eist'ičen (vrd. eist'i 'liigutada'); heitticci 'alla laskuda' (vrd. Ves heittjä 'alla lasta'); istucči 'istuda' (vrd. istu id.); jaksući 'jalgu lahti võtta' (vrd. Ves jaksija id.); kuivući 'kuivetuda' (vrd. Ves kuivja 'kuivada'); laskicci 'laskuda' (vrd. Ves laskie 'lasta'); muakkući 'piinelda, end piinata' (vrd. Ves muakata 'piinata' : muakjan, vrd. vn мучка 'piin, vaev, häda'); muilicci 'end seebitada' (< va мылиться id.); muasticci 'tagasi pöörduda' (vrd. Tver myöstiä peruuttaa, huovata KSK 1983); ozuttući 'end näidata' (vrd. Ves ozuttija 'näidata'); peit't'icci 'end peita' (vrd. Ves peit't'ia 'peita'); pežicci 'end pesta' (vrd. Ves peššä 'pesta' : pežen); šidući 'end siduda' (vrd. Ves šiduo 'siduda'), šuaricci 'rõivastuda' (vrd. Ves šuurita id.); varuštući 'valmistuda' (vrd. Ves varuštja 'valmistada'); voidući 'end võida' (vrd. Ves voidja 'võida'); vüaticci 'end võetada' (vrd. Ves vüöttjä 'võetada'); vönüaticci 'magama heita' (vrd. Salmi venyttjä jatkaa, pingoittea < venyö jatkaa, virua, loikoa, maata, Pohjanvalo 1947).

-cē- : -ce- esineb murrakus veel translatiivses verbides, mille tüvisõnaks faktitiivne ad-sufiksiga denominaalne verb: laisendući 'laisaks muutuda' (vrd. Suojärve laiskendoa id. KSK 1983); magendući 'magusaks muutuda' (vrd. Ves majendja 'magustada'); pit'end'icci 'pikeneda' : pit'end'icčow 'pikeneb' (vrd. Ves pit'end'ia 'pikendada'); piššend'icci 'väheneda' (vrd. Salmi pienendjä pienentää, pilkkoo, särkeä, Pohjanvalo 1950); šagendući 'pakseneda, tiheneda' (vrd. Ves šagendja 'paksendada, tihendada'); šuvrendući

'suuremeda' (vrd. suwrendu 'suurendada').

Sama sufiks esineb ka liitsufiksis -icčice- osalt refleksiiivses, osalt kontinuatiivses või passiivses tähenduses: havacčicči 'ärgata' : havacčicen (vrd. Ves havacču id.); puwttaicčicči 'külge ömmelda' (vrd. Ves puwttaicči id. < puwtlja id.); taričicči 'end pakkuda' (vrd. Ves tarita 'pakkuda' : taričen). Rohkem leidub tuletisi vene laenverbidest: kataicčicči 'liugu lasta' : kataicčicen, kataicčicčow (vrd. vñ кататься id.); končaicčicči 'lõppeda' (vrd. vñ кончатся id.). nazvaičicči 'end nimetada' (vrd. vñ назваться id.). pitaičicči 'toituda' (vrd. vñ питаться id.); sobraičicči 'koguneda' : sobraičicčettih 'nad kogunesid' (vrd. vñ собратся id.); val' aičicči 'püherdada' (vrd. vñ валяться id.); venčaicčicči 'abielluda' (vrd. vñ венчатся id.).

-čce- : -če- on sama päritolu kui kontinuatiive tuletav liitsufiks -ice- (§ 10). Need on identsed soome-ugri ja alguurali noomenisufiksiga *-č või *-č (Майтинская 1974 : 337, 362). Refleksiiivses tähenduses esineb -čce- : -če- ainult Kalinini, Valdai ja Tihvini murdes. On mõni erandki, nagu näib olevat istuottšie 'istuda', mis on refleksiiivverbina noteeritud ka Tunkualt (KKSK 1968). Kalinini murdes on sufiksit maininud A. Beljakov ülevaateartiklis "Морфологическая система собственно-карельского диалекта (Калининское наречие)", milles ta esitab rea näiteidki, nagu peit' t'iačcie "спрятаться" < peit' t'ia "спрятать", kiit' t'e-l'iečcie "хвастаться" < kiit' t'ia "хвалить" jne. ning nimetab tuletisi uut tüüpi refleksiiivverbideks (Беляков 1954 : 95).

Miks sufiks on saanud refleksiiivse tähenduse, pole selge. Et refleksiiivsed čce-tuletised esinevad ainult keelesaartel, kerkib küsimus, kas pole tegemist vene mõjuga. Karjalased on keelesaartel mitme inimpõlve jooksul olnud tiheidais kokupuuteis venelastega ja omandanud vene keele, nii et nad on kakskeelsed. Vene keeles on сч- lõpulisel verbid, mis väljendavad nii passiivsust kui refleksiiivsust. Kõigile esitatud refleksiiivsele verbidelle vastavad vene keeles сч- lõpulisel verbid, nagu peiči - умываться, šuaričci - одеваться, varuštucči - приготовиться jne. Kõikide keeleverbid tähendus erineb monevõrra. Karjala -čce- : -če- verbid esinevad enamasti refleksiiivses, vähem passiivses või translatiivses tähenduses, vene сч-verbidel on rohkem pas-

siivne, harvem refleksiivne tähendus. Karjala murdeis võis algselt pidevat tegevust märkiv sufiks -če- : -če- teiste refleksiivsufiksrite (-u-, -ü-; *-utu-, *-ütü-) kõrval saada refleksiivse tähenduse, kuni muutus produktiivseks. Kas tähendusmuutus on toimunud ainuüksi vene keele mõjul, pole kindel, kuigi teatavast vastavust võib märgata. Üldse aga vääriks probleem detailset käsitlust.

5. -elg-, -el'e- on väga produktiivne, tuletab frekventatiive või kontinuaatiive: ajel 'soita' : aelen (vrd. Ves ajja 'soita; ajada'); kuwnnel 'kuulata' : kuwnlæn; kävel 'käia, astuda, liikuda' : käwl'en (vrd. Ves käwvä 'käia'); küzel 'pärida, järele küsida' (vrd. küzü 'küside'); l'ennel ~ l'önnel 'lennelda' : l'end'l'en (vrd. Ves l'end'ia 'lennata' : l'ennan); omnel 'ömmelda' : omblæn; sivel 'vähehaaval siduda' : sidlæn (vrd. šidu 'siduda' : šivon); hüpel 'joosta' : hüpl'en, hüppel'mäh (vrd. Ves hüpätä 'joosta, põgeneda'); kiännel 'käänelda' : kiänd'el'mäh 'käänlema' (vrd. Ves kiänd'ia 'käänata, pöörata' : kiän-män); kohenne 'parandada, kohendada' : kohendlæn (vrd. ko-hendu id.); kuatel 'proovida' : kuatlæn; kumarrel 'jumalat paluda, kummardada' : kumardlæn (vrd. Ves kumardja 'palvetada'); muante 'petta' : muantl'ow 'petab' (vrd. Ves miannittia id.); niärt'el 'narrida' : niärt'l'en (vrd. niärritti id.); osse 'osta' : östlæn (vrd. Ves ostja id.); pišsel 'torkida' : pist'l'en (vrd. Ves pist'ia 'pista, nõelata'); pölt'el 'hirmutada' : pölt'ätlæn (vrd. Ves pölt'ät't'ia id.); šane 'jutustada' (vrd. šanu 'ütelda'); šuahüsse 'taotlema, püüda saada' : šuahustlæn (vrd. šuahustu id.); tawte 'kinni püüda' : tavotlæn (vrd. Ves tavottia id.); tijusse 'pärida, järele küsida' : tijustlæn (vrd. tijustu 'teada saada'); vahte 'valetada' : vahtlæn (vrd. Salmi valehtie valehdella, Pohjanvalo 1950); voijel 'määrada, võida' : voidlæn (vrd. Ves voidja id.). Lisatagu veel analoogiliselt tuletunud denominaal rijel 'tülitseda' : ri'd'l'en, ri'd'el'mäh (vrd. Ves rida 'tuli, riid'). - Sufiksi l-elemendile on esitatud vasteid kõigist soome-ugri keeltest. Arvatakse, et see ulatub tagasi isegi uurali algkeelde (Hajdú 1966 : 147). Frekventatiivset l-i võib võrrelda noomenite deminutiivse l-sufiksiga: deminutiivsufiks on hästi sobinud väljendama selle ebakindla kerguse varjundit, mis veelgi on omane frekventatiivsufiksi tähendusele (Haku-

linen 1979 : 261).

6. -htl-ice- on ebaproduktiivne liitsufiks: l'äpeht-
l'icci 'lambuda' : l'äpehtl'icen, l'äpehtl'iccöw (vrd. l'ä-
pehtü id.). Koosneb sufikseist -ht- + -li- + -ce- < *-ht-
+ -ü- + -lie- + -tse-.

7. -htü- : -hü- on ebaproduktiivne liitsufiks, tähenduselt translatiivne: l'äpehtü 'lambuda' : l'äpehün 'lambun', l'äpehtüin 'lambusime'. Tüvisõna tundmatu. Koosneb sufikseist -ht- + -ü-.

8. -i- tuletab enamasti onomatopoeetilisi kontinuaatiivverbe: biri 'voolata' : vesi biriw 'vesi voolab'; bl'ia-gi 'määgida' : lammas bl'ia-giw 'lammas määgib'; eöci 'otsida' : eöin; kruaki 'krooksuda', kraaksuda : lötöt kruakittih 'konnad krooksusid'; moitti 'hurjutada' : moitin; rüppi 'rüüvida' : rüppin. Sufiksil on vasteid kaugemaiski sugulaskeeltes. Kontinuaatiivset i-sufiksit on võrreldud deminutiivse i-sufiksiga (Hakulinen 1979 : 263). Ka vene laenudes esineb i-sufiks. Neis on see nähtavasti koos tüvisõnaga üle võetud: kuvri 'suitsutada' : kuvrittih l'ehmi 'suitsutati lehma' (vrd. vn курить 'suitsu teha'); l'ecci 'ravida' : l'ecit ah 'ravitakse' (vrd. vn лечить id.); läsi 'pödeda' : laps l'äsiw 'laps on haige' (vrd. vn лежит 'lamab, lesib'); sluwzi 'teenida' : sluwziw (vrd. vn служить 'teenida, ümmardada'); zuari 'praadida' : zuarittih kalu 'nad praadisid kala' (vrd. vn жарить 'küpsetada'); tussi 'hautada, moorida' : maksu tussiw 'ta hautab maksa' (vrd. тушить id.).

9. -icciice- liitsufiks (vt. § 4).

10. -ice- tuletab kontinuaatiivverbe. harvoui 'riisuda' : harvoicen; igävoui 'igatseda' : igävöicen; murginoi 'hommikust süüa' : murgnoicen; hirknoi 'hirnuda' : hirk-
koicöw (vrd. hirknut 'aevastada' : hirknun); kozi 'kosida' : koicicen. - Esitatud näiteist võivad harvoui, igävoui ja murginoi olla denominaalidki. Sõna kozi pärineb tundmatust juursõnast ja võib samuti olla denominaal. Sufiks -ice- (< -itse-) esineb kõigis läänemeresoome keeltes peale liivi, milles -itse- > -iks- (Вяри 1975 : 46). Tuletised on nii deverbaalsed kui denominaalsed, tähendus

kontinuatiivne. Piir denominaalsete ja deverbtaalsete itse- verbide vahel on ebaselge ja vajaks detailset uurimist. Su- fiksil leidub vasteid kaugemaiski sugulaskeeltes frekventa- tiivses või kontinuatiivses tähenduses. Selle varasemaks ku- juks peetakse *-nt's- (Györke 1935 : 30, Lehtisalo 1936 : 218-222, Майтинская 1974 : 362, Hakulinen 1979 : 264). Su- fiksit peetakse identseks algsoomeugri või alguurali noome- nisufiksiga -c- või -č- (Майтинская 1974 : 337 ja 362).

Liitsufiks -ice- on päritolult sama kui liitsufiks -öce- : -ce- (vt. § 4). Erinevus nende vahel seisneb selles, et liitsufiks esineb kõigis verbivormides, ice- verbidel aga on segaparadigma. Sufiks esineb indikatiivi preesensis, im- perfektis, konditsionaalis ja imperatiivi ainsuse 2. pöör- des. Näit. (harvoij :) harvoičen 'riisun', harvoiččow 'rii- sub', harvoičin 'riisusin', harvoič 'riisus', harvoičsin 'riisuksin', harvoič 'riisu', el harvoič 'ära riisu', kuid harvoijah 'nad riisuvad', harvoidih 'nad riisusid', harvoi- gu 'riisuge', harvoimah 'riisuma'.

Sama sufiks esineb ka vene laenverbides: duwmaij 'mõ- telda' : duwmaičen (vrd. vn думать id.); gul'aiij 'jaluta- da, lõbutseda' : gul'aiičen (vrd. vn гулять 'jalutada, lo- gelda'); kuverkaij 'kukerpalli lasta' : kuverkaičen (vrd. vn кувыркаться id.); nuwhaij 'nuusutada' : nuwhaičen (vrd. vn нюхать 'haista, nuusutada'); venčaij 'abielluda' : venčai- čen (vrd. vn. венчаться id.).

Z. Dubrovina, kes on käsitletud vene laenverbe livviko murdes, väidab, et need moodustuvad ja pöörduvad teat. ge- nuiniinsete morfoloogiliste verbitüüpide järgi. Esitatud ver- bid võivad olla moodustunud vene keele imperatiivi ainsuse 2. pöördest: думай, гуляй jne. (Дубровина 1979 : 63). Ees- kujuks võivad olla esitatuid näit. harvoij 'riisuda', hirm- koj 'hirnuda'.

11. -ičeļda- : -ičeļda-, -ičel'd'ä- : -ičel'l'ä- on eba- produktiivne liitsufiks, tähenduselt momentaanne: harvoi- čeļdu 'ruttu korraks riisuda' : harvoičeļlan (vrd. harvoij 'riisuda' : harvoičen); pežičel'd'i 'end korraks pesta' : pežičel'l'an (vrd. Ves пessä 'pesta' : pežen). Koosneb su- fiksitest -ice- + -ld- < *-itselta-.

12. -ize- on ebaproduktiivne. Tuletised deskriptiiv- sed kontinuatiivverbid: möiš 'karjuda' : mögžen, mögizmah; paiš 'kõnelda' : pagzen, en pagiz (vrd. Ves pagizemah 'jut-

tu ajama'). Sufiks -ise- (murrakus -ize-) esineb kõigis läänemeresoome keeltes. Mõnede uurijate järgi on see arvatavasti identne kontinuaatiivse itse-sufiksiga (Laanest 1975 : 184). Selle põhjal on arvatud, et -ise- < *-itse- ja muutus ts > s oleks toimunud rõhutusis asendeis mingitel seni puudulikult tuntud eeldustel. Rõialgu aga pole selgitatud, kas -ise- ~ -itse- on kõrvutatav kontinuaatiivse -itse--deverbaalsufiksiga (Hakulinen 1979 : 263).

13. -ia- ~ -ai-, -iä- ~ -äi-) tuletab onomatopoeetilisi ja deskriptiivseid kontinuaatiivverbe: buris 'toriseda' : burjan, buraimah, burisšah 'torisen, torisema, torisevad'; muhis 'muhelda' : muhjaw 'muheleb', muhaimah (vrd. muhie hymyillä, muhoiilla; hymähdellä KSKS 1983); möris 'mürada, õriseda' : mörjaw, mörisšah; ravis 'karjuda' : rawjan, ravaimah; rämis 'müriseda' : rämjaw; uris 'uriseda' : urjaw. Sama sufiks esineb ka verbides karat 'tantsida' : kargjan, kargaimah; varat 'karta' : varjan, en varai; varjin 'kartsin', varai 'kartis', ei varannun 'ei kartnud', varaijin 'kardaksin', el varai 'ära karda', elgü varaku 'ärge kartke', varaimah 'kartma'. Sufiksi lähtekujuks peetakse *-aiða-, *-äiða- (Hakulinen 1979 : 273). Pärast *-ä- kadu on vokaalide vahele sattunud -i- > -j- (Laanest 1975 : 183).

14. -ks- esineb üksnes liitsufiksites, tuletab frekventatiive. a) -ksi- < -ks- + -i- on ebaproduktiivne: luaksj 'pilduda, visata' : luaksjin (vrd. luuvj 'visata' : luuan 'viskan'); - b) -ksijle < -ks- + -i- + -le- on ebaproduktiivne: luaksijl 'loopida' : luaksijlen, luaksijlow 'loobin, loobib', luaksijlmah 'loobivad'; - c) -ksendlē-, -ksendl'e- < -ks- + -end- + -le- on produktiivne: ammuksenneļ 'korduvalt tulistada' : ammuksendlēn, ammuksendlmah (vrd. Ves ambuo 'tulistada'); howkekseñeļ 'hulluks minna' : howkekseñlow (vrd. Ves howketa 'hulluda'); jiäkseñeļ 'maha jääda' : jiäkseñl'en (vrd. Ves jiahä 'jääda': jiän); kualekseñeļ 'suremas olla' : kualekseñlow 'sureb', kualekseñedel 'suri' (vrd. kuaj 'surra' : kuajen); müäkseñeļ 'müütada' : müäkseñl'en (vrd. Ves müömäh 'müüma'); nowžekseñeļ 'pikkamisi tõusta' : nowžekseñlēn; nowžekseñedel 'tõusis' (vrd. nowš 'üles tõusta' : nowžen); purekseñeļ 'närida, järada' : purekseñlow (vrd. Ves purra 'hammustada' : pureñ); tulekseñeļ 'pikkamisi tulla' : tulekseñlow,

tuuksende¹mah (vrd. tuu 'tulla' : tuugn); tuaksenne¹ 'kor-
duvalt tuua' : tuaksendl¹ow (vrd. Ves tuomah 'tooma'). Su-
fiksi algupära pole selge. On peetud võimalikuks, et -ks-
(murdes -kē-) on sama kui deminutiivne noomenisufiks -kse-,
kuid küsimus vajab siiski detailset lisaselgitust (Hakuli-
nen 1979 : 265).

15. -ksendl¹e- . Vt. § 14 c.
=====

16. -ksile- . Vt. § 14 b.
=====

17. -licce- : -lice- on väga produktiivne liitsu-
fiks. Liitub tugevaastmelisele tüvele. Täendus refleksiiv-
ne, passiivne või translatiivne: eistl¹icci 'edasi liikuda'
: eistl¹icen (vrd. Ves eist iä 'liigutada'); haikot-
l¹icci 'aeg-ajalt haigutada' : haikotliccen (vrd. haikottu
'haigutada'); heitlicci 'alla laskuda' (vrd. Ves heittia
'alla lasta'); igawdlicci 'igatseda' (vrd. igawdmah 'igat-
sema'); kiändlicci 'end pöörata' (vrd. Ves kiändia 'pööra-
ta'); kumardlicci 'kummarduda' (vrd. Ves kumarduo id.);
l'eskewdl¹icci 'lesestuda' (vrd. Ves l'eskewdüo id.); li-
hawdlicci 'ära haududa' : varbhat lihawdlicctah 'varbad
hauduvad' (vrd. Ves lihawduo id.); opastlicci 'ära õppi-
da' (vrd. Ves opastuo 'õppida'); ozutlicci 'end näidata'
(vrd. Ves ozuttia 'näidata'); peitlicci 'end peita' (vrd.
Ves peittia 'peita'); sedowdlicci 'halliks minna' (vrd.
sedowdu id. < vn седеть id.); seižlicci 'seista' (vrd.
Ves seižuo 'püsti seista'); šiändl¹icci 'vihastuda' (vrd.
Ves šiändüo id.); suištl¹icci 'komistada' (vrd. Ves suišt-
uo id.); suatl¹icci 'toituda' (vrd. suat t i 'toita');
taplicci 'end tööga tappa' (vrd. Ves tappia 'ära tappa');
tiädl¹icci 'teada saada' (vrd. Ves tiädia 'teada'); uid-
l¹icci 'lahkuda' (vrd. vn уйдет 'läheb ära'); vall¹ast-
l¹icci 'rakenduda' (vrd. Ves vall¹astia 'rakendada'); uäks-
l¹icci 'eksida' (vrd. Ves uöksuo id.).

Translatiivses tähenduses esineb sama sufiks veel fak-
titiivseis nd-sufiksiga tuletatud denominaalides: harvend-
l¹icci 'harveneda' (vrd. Ves harvendia 'harvendada'); lüh-
hendl¹icci 'lüheneda' : lühendl¹iccow (vrd. Ves lühendia
'lühendada'); mušsendlicci 'musteneda' (vrd. Ves mušsendia
'mustaks teha'); pitend¹l¹icci 'pikeneda' (vrd. pitend i
'pikendada'); piänendl¹icci 'väheneda'; piänendl¹icctah

tada, liigutada' : l'ekuttaw; nõssattu 'äratada'; puržuttu 'pesta' : puržtan; põl' l'ät't'i 'hirmutada' : põl't'an; seižattu 'püsti panna' : seižtan; suarittu 'riietada' : suaritan; suat't'i 'söota' : suat'an; virit't'i 'süüdata' : virit'an. Siia kuulub ka kuratiiv jawhottu 'jahvatada' : jawhtan. - Vaadeldava kausatiivsufiksi lähtekuju pole kindel. Ühed uurijad väidavad, et see lähtub soome-ugri algkeele *kt-st (Hajdú 1966 : 148). Teised on pidanud võimalikuks, et -tt- < *kt- või *-pt- vähemalt osas tuletistes, aga läänemeresoome keeled ja lapi keel ei osuta seda (Korhonen 1981 : 339). Kuid tuleb arvestada võimalust, et osas tuletistes -tt- võib olla tekkinud tüvisõna lõpu -t ja -ta-, -tä-sufiksi liitumise tulemusena ja saadud -tta-, -ttä- on analoogiliselt levinud vähemalt osas esitatud tuletistest. Samuti on osa mainitud verbidest võinud tekkida -tt-momentaanverbide malli järgi (Hakulinen 1979 : 278).

22. -u-, -ü- tuletised on enamasti passiivsed: astu 'minna' : assun; istu 'istuda' : issun; juwttu 'kinni jääda' : juwttuw; küžü 'küsida' : sambu 'kustuda' : sammun; sündü 'sündida' : sünnüin 'sündisin'; tartu 'külge hakata' : tartuw 'hakkab külge'; üöksü 'eksida'. - pürgüw 'palub' : pürüin 'palusin' on algselt nähtavasti i-line (vrd. Ves pürgie 'paluda'). Teise silbi i > ü esimese silbi ü mõjul. - Sufiks lähtub uurali algkeelest (Lehtisalo 1936 : 38-43). Passiivverbide sufiks on arenenud refleksiivseist või kausatiivseist sufikseist (Hajdú 1966 : 148). Sufiksi varasem kuju *-w / *-β. Seda soome-ugri verbisufiksit peetakse identseks noomenisufiksiga *-w / *-β (Майтинская 1974 : 378). Arvatakse, et -u-, -ü- on saadud varase algsoome *v-sufiksi assimileerumisest hilisalgsoome tüvevokaaliga: *-av- > *-au- > *-uu- > -u-, *-ev- > *-eü- > *-üü- > -ü- (Hakulinen 1979 : 46).

23. -wdu- : -wvü- on ebaproduktiivne, tähenduselt refleksiivne liitsufiks: marawdu 'määruda' : marawvut 'määrudud', ożawdu 'sattuda' : ożawvuin 'sattusin'. - Varasem kuju -utu- > -wdu- koosneb sufikseist -u- + -tu- (Hakulinen 1979 : 281).

Djorža murrakus leidub 23 deverbaalset verbisufiksit. Neist on primaarseid (liitsufikseid) 11, sekundaarseid (liitsufikseid) 12. Ebaproduktiivseid on 10, mis esinevad vaid

1-2 verbis. Väga produktiivsed on 4 - esinevad rohkem kui 20 verbis. Neist on liitsufiksид momentaane tuletav -aIda- : -eIda-, -äI'd'ä- : -äl'l'ä-, frekventatiive või kontinuaatiive tuletav -eIe-, -el'e- ja refleksiivne, passiivne või translatiivne -c̄ce- : -c̄e-, mis neis tähendustes esineb ainult karjala keelesaartel. Väga produktiivne on ka samatähenduslik liitsufiks -l'ic̄ce- : -l'ice-. Viimane on omane üksnes karjala keelesaartele ja selle algupära pole selge.

L ü h e n d i d

e = eesti keel; eL = lõunaeesti murded; KKSK 1968 = Karjala kielen sanakirja. Ensimmäinen osa A - J. Helsinki; KKSK 1983 = Karjala kielen sanakirja. Kolmas osa L - N. Helsinki; lv = liivi keel; Ves = Vesjegonski murrak.

K i r j a n d u s

G y ö r k e, J. 1935. Die Wortbildungslehre des Uralischen (Primäre Bildungssuffixe), Tartu; H a j d ú, P. 1966. Bevezetes az urali nyelv tudományba (A magyar nyelv finnugor alapjai), Budapest; H a k u l i n e n, L. 1979. Suomen kielen rakenne ja kehitys. Neljas korjattu ja lisetty painos, Helsinki; K o r h o n e n, M. 1981. Johdatus lapin kielen historiaan, Helsinki; L a a n e s t, A. 1975. Sissejuhatus läänemeresoome keeltesse, Tallinn; L e h t i s a l o, T. 1936. Über die primären uralischen Ableitungssuffixe, Helsinki; P e n t t i l ä, A. 1957. Suomen kieliooppi, Helsinki; P o h j a n v a l o, P. 1947. Salmin murteen sanakirja, Helsinki; P o h j a n v a l o, P. 1950. Salmin murteen sanakirja. Täydennysosa, Helsinki;

Б е л я к о в А.А. 1954. Морфологическая система собственно-карельского диалекта (Калининское наречие). - Труды карело-финского филиала Академии Наук СССР. Выпуск I. Серия лингвистическая, Петрозаводск; Д у б р о в и н а З.М. 1979. Глаголы русского происхождения в карельском языке. - Симпозиум-79 по прибалтийско-финской филологии 22-24 мая 1979. Тезисы докладов, Петрозаводск; М а й т и н с к а я К. Е. 1974. Сравнительная морфология финно-угорских языков. - Основы финно-угорского языкознания. (Вопросы происхождения и развития финно-угорских языков), Москва; В я а р и Э. 1975. Исконные суффиксы в ливском языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук, Тарту.

П. П а л ь м е о с
(Тарту)

ОТГЛАГОЛЬНЫЕ СУФФИКСЫ ГЛАГОЛА В Держанском Говоре
Карельского Языка

Р е з ю м е

В держанском говоре насчитывается 23 отглагольных суффикса глагола, из них первичных (простых) суффиксов 11, вторичных (сложных) суффиксов - 12. Непродуктивными являются 10 суффиксов, которые представлены в 1-2 производных словах. Очень продуктивны 4 суффикса, представленные более чем в 20 глаголах. Из них простые суффиксы, при помощи которых производятся глаголы моментального действия -aldä- : -алла-, -äl'd'ä- : -äl'l'ä-; производящие фреквентативы или континуативы -elē- : -el'e- и рефлексивный, пассивный или транслативный -šše- : -še-, который в данных значениях выступает только на карельских языковых островках. Очень продуктивным является также суффикс -l'icšē- : -l'icē-, имеющий тоже самое значение. Последний встречается также на отдельных карельских языковых островках и его подлинность не установлена.